

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอัตลักษณ์ที่เกิดจากประวัติศาสตร์เฉพาะของตน ผ่านการรับอิทธิพลจากแหล่งอารยธรรมภายนอก เช่น อินเดีย จีน และอาหรับ โดยเฉพาะการเข้ามาของอิสลามในดินแดนมลายู ได้นำความเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ต่อสังคมมลายูในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการศึกษา การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งด้านศิลปะและวรรณกรรม เป็นบรรทัดฐานและค่านิยมใหม่ในการขับเคลื่อนสังคมมลายูสู่ความเป็นอารยธรรมมลายูอิสลามอย่างเด่นชัดดังปรากฏในปัจจุบัน อัตลักษณ์มลายูประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู องค์ประกอบเรื่องศาสนาอิสลาม ภาษามลายู และการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามและมลายูนั้นเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นมลายูปาตานี สิ่งนี้มีความสอดคล้องกับชนชาวมลายูทั่วทั้งภูมิภาคมลายู (Nusantara) ที่ถือว่าคนมลายูก็คือ *Melayu Adatnya Melayu Bahasanya Islam Agamanya* (ประเพณีมลายู ภาษามลายู ศาสนาอิสลาม) องค์ประกอบทั้งสามตัวนี้เป็นองค์ประกอบที่มีอาจจะขาดตัวใดตัวหนึ่งได้ (วรวิทย์ บารู และคณะ, 2551, น. 2)

ความกลมกลืนของความเป็นมลายูและอิสลามไม่เพียงแต่สะท้อนผ่านวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตเท่านั้น แต่ยังปรากฏในภาษาและวรรณกรรมอีกด้วย ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามอยู่เสมอ มีความกลมกลืนจนกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและไม่สามารถแยกแยะออกจากกันได้ ในบริบทของศาสนาอิสลามแล้ว งานวรรณกรรมจึงมิได้จำกัดแต่เพียงงานสร้างสรรค์ที่เน้นทางด้านอารมณ์และความรู้สึกอย่างเดียว หากที่สำคัญต้องแฝงด้วยข้อคิด คำเตือน คำกล่าวที่ดีที่ชักจูงให้ผู้คนกระทำความดีและละเว้นความชั่ว ผ่านวรรณกรรมที่หลากหลาย เช่น ซาอีร์ นาซิม ปันตุน ซานญี บุรตะห์ มัชนาวี อิกายัต และ กีตาบ ฯลฯ ซึ่ง ล้วนแต่เป็นวรรณกรรมที่อยู่ในเครือข่าย “วรรณกรรมคำสอน” (Didactic Literature) ซึ่งหมายถึง งานเขียนที่มีจุดประสงค์เพื่อสอน ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ เผยแพร่หลักธรรมจรรยา ลัทธิหรือปรัชญา (อับลูรอยะ ปาแนมาแล, 2555, น. 10)

วรรณกรรมมลายูส่วนใหญ่มีลักษณะการประพันธ์ที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมในภาษาอาหรับซึ่งได้รับพร้อมๆ กับการแพร่หลายของศาสนาอิสลาม ยกเว้นปันตุน (Pantun) ซึ่งเป็นมุขปาฐะมลายูประเภทร้อยกรองที่มีอยู่ในสังคมมลายูตั้งแต่อดีตก่อนที่คนมลายูจะมีตัวอักษรใช้เสียอีก มีลักษณะการประพันธ์ที่ปลอดจากการรับอิทธิพลจากภาษาใดๆ ปันตุนเกิดขึ้นเพราะคนมลายูมีนิสัยเจ้าบทเจ้ากลอนนั่นเอง ปันตุนจึงเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นยิ่งของสังคมมลายู ปันตุน

นอกจากถูกใช้เพื่อความไพเราะประกอบการบันเทิงในพิธีแต่งงาน เพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงประกอบการแสดงอื่นๆ แล้ว ปันตุนยังแฝงคติสอนใจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ และเรื่องเล่าต่างๆ ในอดีต ความไพเราะและรูปแบบที่เรียบง่ายของปันตุนได้กลายเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในอดีต การถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังความคุณธรรมจริยธรรม เสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมผ่านมุขปาฐะประเภทนี้ สามารถซึมซับสู่ชาวมลายูตั้งแต่ครั้งอยู่ในเปลจนเติบโตใหญ่ ชาวมลายูในอดีตจึงสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนเองอย่างเข้มแข็ง (Muhammad Haji Salleh, 2008, น. 8)

ปันตุนได้บ่งชี้ถึงความเป็นเลิศของบรรพชนชาวมลายูที่ใช้ด้วยคำที่สละสลวย รวบรวมในรูปแบบของบทร้อยกรอง ที่เต็มไปด้วยความหมายที่ลึกซึ้ง ถ่ายทอดสื่อความจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน ปันตุนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลูกฝังปรัชญาชีวิต คุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาในสังคมมลายู บทบาทเหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคม R.J. Wilkinson และ R.O. Winstedt (อ้างถึงใน Wan Yusuf Hasan และคณะ, 1990, น. Xiii) ถึงกับกล่าวว่า การจะทำความเข้าใจความรู้สึกและความคิดของชาวมลายูนั้นควรทำความเข้าใจปันตุนของพวกเขาเสียก่อน

ในอดีตสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้ปันตุนในวิถีชีวิตอย่างกว้างขวางเช่นกัน เช่น ใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่น ใช้ขับในงานพิธีต่างๆ รวมทั้งการใช้ปันตุนสอดแทรกในการสนทนาต่างๆ ไป การถ่ายทอดปันตุนจึงเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตปกติของชาวมลายู การฟังซ้ำแล้วซ้ำเล่าผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่มักมีการใช้ปันตุนอยู่เสมอจนเกิดความเคยชินและการลอกเลียนแบบ กระทั่งจดจำและซึมซับจนเป็นส่วนหนึ่งของภาษาที่ใช้ในการสื่อสารประจำวัน โดยเฉพาะการใช้เพื่อการอบรมสั่งสอน การตักเตือนว่ากล่าว หรือแม้แต่การตำหนิติเตียน ซึ่งโดยธรรมชาติของชาวมลายูแล้วจะไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่มักจะใช้สุภาพจิต หรือบทปันตุนในการเปรียบเปรย เป็นการคำนึงถึงความรู้สึกของผู้รับสารอย่างแยบยล ปันตุนจึงเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมประเภทหนึ่ง ที่ส่งผลโดยตรงต่อการคงอยู่ของอัตลักษณ์ด้านภาษาและวัฒนธรรมตลอดจนภูมิปัญญาการขัดเกลาสังคม (สาหะ เวสสะมะแอ, 2559)

แต่ทว่าในปัจจุบันกลอนปันตุนมลายูปาดานี้ได้สูญหายไปจากสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างรวดเร็ว อาจจะต้องด้วยค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนไป หรือสถานการณ์การใช้ภาษามลายูในหมู่ชนรุ่นใหม่ลดความเข้มข้นลง จนเกิดภาวะขาดการสืบทอดบทปันตุนตามวิถีปกติ ปันตุนจึงค่อยๆ สูญหายไปพร้อมๆ กับการจากไปของปราชญ์ผู้รู้ การสูญหายของปันตุนมลายูปาดานี้ไม่เพียงแต่เป็นการสูญหายของบทกลอนอันไพเราะเท่านั้น แต่หมายถึงการสูญหายของ ภูมิปัญญา คติสอนใจ วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ และสภาพแวดล้อมของสังคมมลายูในอดีตอย่างประเมินค่ามิได้ จึงสำคัญเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการรวบรวมบทกลอนปันตุนเพื่อจัดบันทึกและนำเข้าสู่

ระบบการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เพื่อให้ป็นต้นสามารถอยู่คู่สังคมมลายูได้อย่างเข้มแข็งและทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชนรุ่นหลังได้ตลอดไป (อับดุลเลาะ วาเต็ง, 2559)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้า ชี้ให้เห็นว่าสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาสังคมมาแต่อดีต โดยเฉพาะป็นต้น ซึ่งเป็นบทร่ายกรองดั้งเดิมของชาวมลายูที่เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในทุกระดับชั้นของสังคม การสอดแทรกหลักคำสอนที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นจึงสามารถสื่อผ่านป็นต้นสู่ทุกกลุ่มคนในสังคมมลายู ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยรุ่น ตั้งแต่สถาบันครอบครัวถึงสังคมในชุมชน ตั้งแต่ชนชั้นปกครองถึงสามัญชน ป็นต้นที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าของการพัฒนาสังคมมนุษย์ กลายเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ภาษาในการสื่อสารตามวิถีชีวิตปกติของชาวมลายู ฉะนั้นการสูญหายของป็นต้นถือเป็นการสูญหายส่วนหนึ่งของภาษา การสูญหายของภาษาคือการสูญเสียเครื่องมือในการสื่อสาร ส่งผลให้เกิดการขาดตอนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่างๆ สูญเสียอัตลักษณ์และรากเหง้าแห่งตัวตน การรับอิทธิพลจากภายนอกโดยปราศจากรากเหง้าของตนเอง จะนำสังคมสู่ความไม่สมดุลและสับสนในตัวตน กลายเป็นสังคมที่อ่อนแอ ดังปรากฏในสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความอ่อนแอของภูมิคุ้มกันของสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน หากป็นต้นยังคงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เหมือนในอดีตแล้ว เชื่อได้ว่า ความสมดุลในระบบสังคม ซึ่งจะเป็นทั้งเบ้าหลอมและเกราะป้องกันให้สามารถพัฒนาศักยภาพของเยาวชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เกิดทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าในสังคม เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและยั่งยืนในที่สุด การศึกษาวรรณกรรมป็นต้นมลายูปาดานีในครั้งนี้จึงมุ่งหวังที่จะสังเคราะห์องค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่แฝงอยู่ในป็นต้น และหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมปัจจุบันต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สถานการณ์การใช้และคุณค่าของป็นต้นมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร
2. มุ่งองค์ความรู้ใดบ้างในป็นต้นมลายูปาดานีที่สามารถใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. สามารถนำป็นต้นมลายูปาดานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปแบบใดบ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้และคุณค่าของป็นต้นมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เพื่อเสนอรูปแบบการนำปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้ทราบสถานการณ์การใช้และคุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อใช้ประกอบการสังเคราะห์องค์ความรู้ในบทปันทุนมลายูปัตตานี

2. ได้องค์ความรู้จากบทปันทุนมลายูปัตตานีเพื่อใช้ประกอบการหารูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ได้ชุดองค์ความรู้จากปันทุนมลายูปัตตานีไปใช้ในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปัตตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 4 ด้าน ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้รู้ปันทุนที่มีภูมิปัญญาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู ที่มีภูมิปัญญาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังจะได้เก็บข้อมูลบางประเภทจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจัดอยู่ในส่วนของการสังเกตประกอบกันไปด้วย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. สถานการณ์ของปันทุนมลายูปัตตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. คุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานีด้านวรรณศิลป์ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านสังคม และด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. สังเคราะห์องค์ความรู้ในบทปันทุนมลายูปัตตานีด้านภาษา วัฒนธรรม และศาสนา เพื่อใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. ศึกษารูปแบบการนำปันทุนมลายูปาดานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

5. นำเสนอบทปันทุนมลายูปาดานีด้วยตัวเขียนรูมี แปลความหมายแบบวรรคต่อวรรคเป็นภาษาไทย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาในครั้งนี้ จะรวบรวมข้อมูลที่เป็นบทปันทุน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้ปันทุนมลายูปาดานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา เฉพาะอำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอบันนังสวย และอำเภอนาหวี หรือพื้นที่อื่นที่ผู้รู้ปันทุนได้ย้ายไปอยู่

ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานทั้งสิ้น 15 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ตามรายละเอียดในปฏิทินการดำเนินงานวิจัย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปฏิทินการดำเนินงานวิจัย

ที่	กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี
1	ศึกษาเอกสาร	1 ส.ค. – 30 ก.ย. 2559
2	ค้นหาและติดต่อกับผู้รู้ปันทุน	1 ต.ค. – 30 พ.ย. 2559
3	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้รู้ปันทุน	1 ธ.ค. 2559 – 31 ม.ค. 2560
4	ถอดเทป จดบันทึก และแปลความหมายบทปันทุน	1 ม.ค. – 28 ก.พ. 2560
5	ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้วรรณกรรมมลายู	1 มี.ค. – 30 เม.ย. 2560
7	วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล	1 พ.ค. – 31 ส.ค. 2560
8	จัดการสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล	1 – 30 กันยายน 2560
9	สรุปผลและรายงานผลการวิจัย	1 ต.ค. – 31 ธ.ค. 2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปันทุนมลายูปัตตานี หมายถึง บทกลอนภาษามลายูที่เป็นวรรณคดี มีการสัมผัสระหว่างวรรค มีส่วนพรรณนา และส่วนความหมาย ที่ค้นพบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในรูปมุขปาฐะ และลายลักษณ์ ทั้งในรูปภาษามลายูถิ่นปัตตานี หรือภาษามลายูกลาง ไม่ซ้ำกับบทปันทุนที่ปรากฏในภูมิภาคอื่น ถ้าจำเป็นต้องสามารถระบุความเป็นมาหรือข้อบ่งชี้ว่ากำเนิด ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างชัดเจน

ความมั่นคงทางสังคม หมายถึง การมีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีงาม อารงรักษาวัฒนธรรม ความเชื่อ อัตลักษณ์และวิถีชีวิตของสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสามารถสืบทอดองค์ความรู้และค่านิยมของสังคมจากรุ่นสู่รุ่นผ่านระบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง พื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา เฉพาะอำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอนาทวี

คุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานี หมายถึง บทปันทุนมลายูปัตตานีที่แสดงความงดงามด้านวรรณศิลป์ การแสดงเนื้อหาสาระ การขัดเกลาทางสังคม และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

รูปแบบการนำปันทุนมลายูปัตตานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง คู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทปันทุนมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรมประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559

Prince of Sultan
Pattani Campus